idealist.org.ua

IDEAList

№2(31) • 2026

- Архетип Великої Матері
- Як астрологія може допомогти пізнати себе
- Символізм Анкха

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРА ВОЛОНТЕРСТВО

Журнал Культурної асоціації «Новий Акрополь»

IDEAList

idealist.org.ua

№2 (30) • 2026

АРХЕТИП ВЕЛИКОЇ МАТЕРІ: ВІД ДУАЛЬНОСТІ ДО ЄДНОСТІ _____ 3
Марія Пащевська

СИМВОЛІЗМ АНКХА _____ 9
М.А. Каррільйо де Альборнос, М.А. Фернандес

ЯК АСТРОЛОГІЯ МОЖЕ ДОПОМОГТИ ПІЗНАТИ СЕБЕ _____ 10
Інтерв'ю

52 ТИЖНІ СТОЇЦИЗМУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ___ 17
Галина Григорів

ТАЄМНИЦЯ ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АРАҐОРНА _____ 20
Артем Каменщиков

ДЛЯ РОЗДУМІВ _____ 22

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ

Головний редактор:
Антон Мусулін

Відповідальна за випуск:
Ольга Косянчук

Редактори:
Тетяна Задачина,
Ольга Герман, Надія Кульгава

Коректори:
Олексій Марусяк, Тетяна Косянчук
Олександр Браташов

Макетування:
Олена Чіркова,
Юлія Каменщикова

У цьому номері ми поринаємо у світ символів. Саме цією мовою говорять з нами люди, які жили тисячі років тому. Вони залишили свій слід в історії у вигляді образів: єгипетського анкха чи статуеток палеолітичних богинь з різних куточків світу, що є уособленням жіночого архетипу.

Мовою символів говорить астрологія та сучасні популярні книги у жанрі фентезі, як-от «Володар Перснів». Чи не є Арагорн, воїн і полководець, який відновлює справедливість, відсилкою до римського бога Марса? Яке символічне значення має день його народження? Чи не живе архетип Марса-Арагорна всередині нас і як він проявляється?

Символ – це футляр для ідеї. Завдяки йому наша душа може наблизитися до розуміння архетипів, адже символи пробуджують пам'ять та інтуїцію. Філософ Хорхе Анхель Ліврага писав: «Символи – це човни, що пливуть з минулого, приносячи нам загадкові предмети, сутність яких треба розгадати, щоб віднайти самих себе».

Запрошуємо і вас, дорогі читачі, у цю мандрівку: розгадувати таємниці давніх «човнів-символів» і міркувати про природу світу та самого себе.

Ваша редакція

АРХЕТИП ВЕЛИКОЇ МАТЕРІ: ВІД ДУАЛЬНОСТІ ДО ЄДНОСТІ

Марія Пащевська

Міфи та символи як універсальні, позачасові структури не залишились в минулому разом з архаїчною людиною, а продовжують впливати і на сучасну людину та її способи пізнання і взаємодії з реальністю. Одним із таких універсальних архетипів є Велика Матір, яка постає як символ джерела життя, трансформації й космічного порядку.

ЩО ТАКЕ АРХЕТИП?

Поняття «архетип» походить від грецького arkhetypon – «зразок, модель, малюнок на печатці», утворене від arkhē «початок, походження, перше місце» та typos «модель, тип, відбиток». Після піфагорійців це поняття надалі використовував філософ Платон та його учні у значенні ейдосів, «вічних ідей». У збірнику трактатів «Герметичного Корпусу» Бог називається *τὸ ἀρχέτυπον φώς* – «архетипічне світло».

Статуя богині Деметри, Художній музей Клівленда, Греція, Афіни, V ст. до н.е.

Підкреслюючи індивідуальну значимість універсального архетипу, Карл Густав Юнг говорить, що «в кожній душі присутні форми, які, незважаючи на свою несвідомість, є активно діючими установками, ідеями в платонівському сенсі, які визначають наперед наші думки, почуття та дії і постійно впливають на них». Румунський дослідник Мірча Еліаде зазначав, що свята, церемонії та міфи є взірцевими моделями, що відкривають людині можливість переходу між різними рівнями буття – від буденного до архетипічного, від особистісного до надперсонального.

Досліджуючи міфи і символи, завдяки концепції архетипів ми приходимо до пошуку єдиної серцевини, спільної ідеї, що розкривається у безлічі різноманіття форм, імен, мотивів. Це дає можливість пізнавати не лише особливості певної конкретної традиції, а позачасову внутрішню природу людини як такої. Як пише Лаура Вінклер: «Міркувати над цими моделями і розуміти, за аналогією, психологічні моделі поведінки та ставлення, що випливають з них, означає піднести дзеркало до нашої власної внутрішньої реальності. Звернення до богів є способом зв'язку з цим небесним і архетипічним виміром, який може пролити світло на шлях нашого життя».

АРХЕТИП ВЕЛИКОЇ МАТЕРІ

Міфи та культи, пов'язані з образом Великої Матері, мають давнє походження та є спільними для всього людства. Амбівалентність функцій богині-матері проявляється у її здатності одночасно творити та руйнувати, бути заступницею міст та дикої природи, втіленням космосу та хаосу, дарувальницею життя та володаркою смерті.

Уособлюючи саму природу, богиня асоціюється з циклічністю рослинного світу, силою землі та води. Землеробні культури, як вказує Мірча Еліаде, створюють космічні релігії, адже їхня активність зосереджена навколо центральної таїни – періодичного відновлення світу. Із землі проростає колос; дозрівши, він падає в землю і спить в ній до нового відродження.

Подібно до того, як спить зерно, спить до свого нового народження і людина стародавнього світу, похована в позі ембріона й покладена в

посудину, – такі приклади знайдено в багатьох частинах Азії. Із лона Матері-Землі все виходить і до неї повертається.

Таким чином, образ Великої Богині змінюється від власне Матері-Землі, Tellus Mater, до покровительки рослинності й врожаю, а згодом – захисниці життя і тої, що здатна його відродити, подолавши смерть.

ІНДІЙСЬКА ДУРГА, ЄГИПЕТСЬКА СЕХМЕТ, АНАТОЛІЙСЬКА КІБЕЛА

Звертаючись до образів Великих Богинь, що належали до різних епох і культур – давньоіндійської Дурги, фрігійсько-грецької Кібели, давньоєгипетської Сехмет, – можемо побачити спільні характеристики, атрибути і функції, притаманні цим богиням.

Дурга є «тією, проти якої важко виступити», «важкодоступною», її часто називають Матір'ю Всесвіту. «Я сила, яка проявляється всюди, я життя, я смерть», – каже Велика Мати, Дурга у «Маркандея Пурані».

Сехмет – одна з найвизначніших богинь стародавнього Єгипту й архаїчна форма богині-матері Хатхор. Її ім'я означає «Могутня» або «Та, що любить Маат», тобто справедливість. У деяких давніх текстах її згадують як «Та, перед якою тремтить зло», «Володарка жахів».

Кібела, Велика Мати богів, була уособленням родючості природи і ототожнювалась з Церерою, Деметрою, Теллус та Геєю.

Найпоширеніший аспект образу Великої Матері – це її уособлення **як Матері-Землі** в усій повноті життєдайних проявів. Сехмет в іпостасі Хатхор є володаркою сільського господарства та родючості, а також народження дітей. Кібела уособлює Матір-Природу, рослинність та материнство. Індійська Дурга не була безпосередньо пов'язана із землеробством, проте її ритуали мали на меті очищення та відновлення життя на рівні всього космосу.

Трансформуючий аспект Великої Богині пов'язаний із кров'ю як **символом життя й смерті** в їхній циклічності. Задля покарання повстан-

Статуя богині Сехмет, Єгипетський музей, 1390-1353 рр. до н. е.

Гестія, Джустініані, бл. II ст. н. е., з оригіналу бл. V ст. до н. е.

ців проти богів Дурга набуває образу чорної Калі й, охоплена пристрастю знищення, не може зупинитися й напитися крові. Отямившись, вона омивається в річці та виходить із неї у вигляді Гаурі – яскравої та сяйливої. Калі й Гаурі – це дика й опанована, впорядкована форма Дурги. Так само й милостива Хатхор перетворюється на грізну Сехмет, щоб відновити справедливість; а коли її мета досягнута, знову повертається до форми Хатхор – богині любові та мистецтв.

Як покровительок цивілізації та захисниць міст, цих богинь об'єднують атрибути королівської влади: лев, корона, трон. Дурга верхи на леві (інколи на тигрі) вирушає на велику битву із демоном. Сехмет сама є левицею і зображується як жінка з лев'ячою головою. Кібелу супроводжують один чи два леви.

Голову Сехмет увінчує сонячний диск із уреєм, подібно до корони фараонів. Урей – це священна кобра, яка уособлює царську владу, божественний захист і могутність. Кібела також носила корону як символ влади. Кібелу та Сехмет об'єднує символ трону, на якому сидять богині на численних скульптурних зображеннях. Велика Мати в цьому аспекті постає покровителькою правителів, уособлює впорядкування й оформлення простору, перехід від хаосу до космосу.

Окрім того, всі три богині шанувались воїнами та були покровительками битв. Одна з молитов до Калі розкриває політичний аспект її образу: «О Мати, дозволь мені залишатися разом із людством, не роби з мене безпристрасного, байдужого аскета».

ГЕСТІЯ, СОФІЯ, ПРАДЖНЯПАРАМІТА: НАРОДЖЕННЯ МУДРОСТІ

Водночас, є й інший аспект Космічної Матері – трансцендентний і недуальний. Уособлюючи первинний Вогонь, Мудрість і Чесноту, ця богиня рідко мала конкретні атрибути чи розвинену іконографію, оскільки виражала передусім духовний принцип. Цей архетип набуває жіночої форми Матері – Матері богів і Матері будд.

Грецька Гестія, або римська Веста, мають символізм значно глибший, ніж образ богині домашнього вогнища. Згідно з піфагорійцями та досократиками, Гестія є космічним вогнем у центрі Всесвіту, навколо якого обертаються всі інші небесні тіла. Платон і неоплатоніки говорять про Гестію як про одну з найголовніших складових самого космосу, «буття речей», «і в кожній речі найважливіше є найдавнішим, оскільки воно черпає своє існування з Гестії буття». Будучи центром, «тільки Гестія мешкає

в домі небес» і не бере участі в мирських справах чи навіть історіях олімпійських богів. Прокл описує Гестію як «причину чеснот», а Гомерівський гімн звертається до Гестії та Гермеса: «Ви двоє, добре знаючи благородні вчинки людей, допомагайте їм у їхній мудрості та силі».

Праджняпараміта в буддизмі та Софія (Мудрість) у Старому Завіті вважаються справжньою природою всіх явищ, дійсною сутністю всіх існуючих речей, вічною матір'ю, яка народжує всі істоти, та трансцендентною мудрістю, що веде до остаточної Істини. Це робить їх символічно пов'язаними з Гестією.

Богиня Праджняпараміта уособлює досконалість (параміта) мудрості (праджня), яка веде до просвітлення; тому її називають «матір'ю всіх будд» або бодхісаттв. Санскритський і грецький терміни, що означають «мудрість» – праджня-параміта і софія – є рівнозначними. «Праджня» означає «вище знання», подібно до джнани у Бгаґавадґіті, і співвідноситься з гнозисом. Мудрість-софія як етичний ідеал на практиці реалізується через чесноту (грецькою «арете»), вищий моральний принцип в людині. З мудрістю в обох традиціях асоціюють ясність, світло та чистоту, що нагадує нам чистий вогонь Гестії.

Софія ототожнюється із законом (törä), Праджняпараміта ототожнюється із Дгармою – космічним та морально-етичним законом. Обидві існують з давніх-давен, є надзвичайно чистими, порівнюються зі світлом. Вони дають води знання та «їжу життя», «їжу амброзійної (безсмертної) Дгарми». Софія є годувальницею та вихователькою тих, хто прагне безсмертної їжі.

Як бачимо, архаїчні богині, що уособлювали Велику Матір, несуть у собі кілька взаємопов'язаних сенсів: народження й зростання життя, цивілізаційний імпульс, містерії руйнування та смерті, за якими слідують очищення й відродження. Велика Матір як космічний духовний аспект виходить за межі дуальності й уособлює трансцендентність, космічний вогонь, закон, мудрість і глибинну сутність усіх явищ. Йдеться не лише про трансформацію архетипу Великої Матері, а й про перетворення людської душі, – її здатність звільнитися від обмежень матерії й подолати дуальність.

Бюст буддійської богині Праджанапараміти, Камбоджа або Таїланд, XII - початок XIII ст.

Джерела

1. Laura Winckler. Dioses interiores. Como identificar tu arquetipo personal, 2008.
2. Introduction to Presocratics: A Thematic Approach to Early Greek Philosophy with Key Readings by Giannis Stamatellos
3. Plato, Cratylus, 401
4. Plato, Phaedrus 246 (trans. Jowett)
5. Proclus, Platonic Theology, Book III, Chapter 9
6. Proclus, Commentary on the Timaeus of Plato, Book III p.539, trans. Thomas Taylor
7. The Homeric Hymns and Homerica with an English Translation by Hugh G. Evelyn-White, 1914.
8. Edward J. D. Conze. Buddhist Prazña and Greek Sophia

СИМВОЛІЗМ АНКХА

М.А. Каррільйо де Альборнос, М.А. Фернандес

Анкх – це хрест. Символ хреста надзвичайно складний і має безліч значень. Він зустрічається в релігіях і культурах усього світу як образ людини, що перебуває в точці поєднання Землі й Неба. Анкх – це давньоєгипетський хрест із петлею, ключ життя і смерті.

Петля увінчує верхню частину анкха: це безкінечне коло, що символізує небесний світ, дух Ра – сонячного божества Єгипту. Це коло слугує руків'ям для богів, які тримають анкх у руках. Руків'я спирається на Землю, подібно до того, як Сонце торкається горизонту під час сходу й заходу. Горизонтальна лінія символізує матерію – ілюзорну лінію горизонту, створену поглядом людини, чия доля не обмежується земним існуванням. Давні єгиптяни знали, що їхнє перебування на Землі тимчасове і є лише коротким етапом довгого ланцюга еволюції з мільйонами ланок.

Петля асоціюється з вертикальною віссю, яка уособлює як сходження духу в матерію, так і висхідний шлях повернення до витоків. Це зворотний шлях, який має пройти людина, починаючи з найнижчої точки: щоразу народжуючись у новому житті, вона розпочинає або продовжує власне сходження. Так поступово пробуджується людська свідомість, розвивається здатність самостійно мислити, поєднувати розум і волю, щоб іти своїм шляхом, відчуваючи єдність зі своїм вищим "Я" – духовною, або божественною, сутністю.

Анкх є ключем, що відчиняє двері до світу мертвих і до езотеричного розуміння Вічності. У поховальних ритуалах анкх, який тримають за петлю, символізує ключ від дверей гробниці, а розміщений між очима – спонукає зберігати таємниці.

Анкх також розглядають як магічну сполучну ланку, що поєднує все в центральному вузлі, який утримує всі речі у єдності. У цьому значенні його називають «вузлом Ізиди», і він означає «з'єднання», подібно до санскритського кореня «yuj». Ізида – друга постать у єгипетській трійці Озирис–Ізида–Гор; вона є божественною посередницею, богинею любові й життя, яка з'єднує розчленоване тіло свого божественного чоловіка Озириса, символа Таємниці. Так само людина досягає вищого знання, розвиваючи волю та прагнучи єдності зі своїм внутрішнім, істинним Єством, у якому міститься усвідомлення власного безсмертя.

ЯК АСТРОЛОГІЯ МОЖЕ ДОПОМОГТИ ПІЗНАТИ СЕБЕ

Інтерв'ю з Іллею Молоствовим
Оксана Бовсуновська

ЩО ТАКЕ АСТРОЛОГІЯ? ЦЕ НАУКА ПРО НЕБЕСНІ ТІЛА ЧИ ЩОСЬ БІЛЬШЕ?

Астрологія – це наука про зв'язки. У давні часи в різних традиціях існувало більш цілісне розуміння світу: планети, життя людей, мінералів, рослин, тварин об'єднані в єдиний простір, наче єдиний організм, у якому одне явище впливає на інше.

Існувала певна система астрологічних знань, і ми не знаємо, звідки взялися ці знання – чи їх передали більш мудрі давні цивілізації, чи це результат багатолітніх спостережень і оформлення системи на основі цих спостережень. Але з певного моменту люди зрозуміли, що явища на небі впливають на мінерали, рослини, людей, в тому числі на людський характер і долю. Вплив небесних явищ на людину і досліджує астрологія.

ТОБТО ПЛАНЕТИ СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ ВПЛИВАЮТЬ, ЗОКРЕМА, НА ЛЮДИНУ. ЩО ЦЕ ЗА ВПЛИВ?

Перший постулат в астрології говорить: все впливає на все, а отже, на нас впливають небесні тіла. Йдеться про планети Сонячної системи, які ми знаємо, Сонце і Місяць, які теж умовно називають планетами. І цей вплив є постійним. Наприклад, якщо ми розпалимо багаття, сядемо біля нього – воно весь час гріє тебе. Але якщо ти відходиш від багаття, його вплив слабшає. Підходиш – він посилюється. У цьому немає нічого дивного. Із планетами те саме, вони весь час впливають. Але оскільки вони рухаються, то тип їхнього впливу різний.

Далі, якщо вони постійно впливають, то як розібратися з цим впливом? Є другий постулат астрології – це принцип Зодіаку. Що таке Зодіак? Зараз дуже мало людей розуміють, що таке Зодіак і його знаки. Коли кажуть: «Ти Скорпіон, і тому всіх жалиш», – це примітивне розуміння Зодіаку, і звідси походить недовіра до астрології через таку профанацію.

Наприклад, є автомобіль «Toyota». І хтось скаже: «Ти або я – Toyota». Але це невірне твердження: це просто автомобіль, на якому я їжджу. І коли людина асоціює себе з маркою автомобіля, це дуже дивно, тому що вона співвідносить себе не з людиною, а з машиною. Звичайно, після цього недовіра до астрології природна й органічна – якщо асоціювати себе тільки зі знаком Зодіаку.

ЧИМ Є ЗНАКИ ЗОДІАКУ НАСПРАВДІ?

Коли ми дивимося із Землі на небо, нам потрібна точка відліку та система координат. Оскільки Земля – це куля, тоді кругова система координат знаходиться навколо Землі. Уявімо собі площину – фактично це та площина, в межах якої приблизно рухаються планети навколо Сонця. Але ми уявляємо, що вони рухаються навколо Землі, і будуємо коло 360°. Вибираємо точку відліку – точку весняного рівнодення, і відносно цієї точки, яка є нульовим градусом, можемо сказати, що, наприклад, в такий-то день планета Юпітер була в 272 градусі відносно цієї точки. Це математична система координат. Стародавні цивілізації мислили інакше, вони мислили символами і розділили цих 360 градусів на 12 частин по 30 градусів, назвавши це знаками Зодіаку.

Найбільш коректно сприймати знаки Зодіаку як певний фільтр: наприклад, Юпітер випромінює свій вплив на Землю і конкретно на мене як на людину. Коли це випромінювання потрапляє на мене, то певним чином я відчуваю його вплив. Водночас планета рухається, і виходить, що між мною та цією планетою є якийсь фільтр. Ось цей вплив, який заломлюється через фільтр, і є знаком Зодіаку. А оскільки він влаштований як система координат (30° Овен, 30° Телець, 30° Близнюки і так далі), то планета Юпітер, коли я на неї дивлюся, обов'язково знаходиться в якомусь із знаків Зодіаку. Припустимо, Юпітер у 35-му градусі відносно початку, відносно точки відліку. Астролог скаже, що вона не в 35-му градусі, а у п'ятому градусі Тільця, тобто вплив Юпітера на мене проявляється через знак Тільця.

Сузір'я, П'єтро Факкетті, 1602 р.

ТОБТО АСТРОЛОГІЯ МАЄ ВЛАСНУ МОВУ. ЯК ЇЇ ЗРОЗУМІТИ?

Мова астрології – це фактично мова планет. А знаки Зодіаку – це призма, через яку планети впливають в даний момент часу. Оскільки вони впливають завжди, то виходить, що вплив планет завжди забарвлений знаком Зодіаку.

Історично знаки Зодіаку отримали свою назву від сузір'їв. Але зараз вони сузір'ям не відповідають. Тобто, якщо дивитися через знак Риб, то ми там сузір'я Риб не побачимо. Це пов'язано із прецесією земної осі, коли нахил Землі та точка весняного рівнодення зміщуються, і тому відносно сузір'їв ці знаки змістилися. Водночас це не означає, що вони перестали бути знаками Зодіаку. Це символічна величина, яка отримала свою назву від зодіакальних сузір'їв. Раз на приблизно 26 тисяч років вони збігаються зі своїми сузір'ями. Це просто астрономія, рух Землі – і все.

Венера зі знаками Терезів і Тельця, П'єтро Факкетті, 1602 р.

ЧОМУ СУЧАСНІ ЛЮДИ АСОЦІЮЮТЬ СЕБЕ, СВОЮ ВДАЧУ І РИСИ ХАРАКТЕРУ З ПЕВНИМИ ЗНАКАМИ ЗОДІАКУ?

В астрології існує таке поняття, як натальна карта гороскопу. Так, вплив планет відбувається завжди, але в давнину момент початку вважався надзвичайно важливим у будь-якій сфері – як з символічної, так і фізичної точок зору. Те, що відбувалося в момент початку чи народження чогось або когось, наприклад, людини, вважалося таким, що має свою "печатку", яка залишається на все життя. І в момент народження людини положення планет і те, як вони впливали, залишається на все життя, з точки зору астрології. Виходить, що в момент народження, наприклад, планета Венера дивилася на мене через знак Діви. Планета Юпітер дивилася на мене

через знак Лева і так далі. І Сонце теж у цьому сенсі дивилося на мене через певний знак Зодіаку. Це і є натальна карта гороскопу. Усі планети в цьому беруть участь. Будується спеціальне коло, яке називається натальна карта, тобто карта народження. Зараз розроблені онлайн-програми, в яких легко побачити в якому місці, в якому градусі і в якому знаку Зодіаку була планета. Тому не можна сказати, що я Рак або Стрілець. Всі 10 планет брали участь у момент мого народження, впливали на мене і кожна перебувала у своєму знаку Зодіаку в цей момент.

КОЖНА З ПЛАНЕТ ВПЛИВАЄ ПО-СВОЄМУ? ЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЦЬОГО ВПЛИВУ?

З точки зору астрології, кожна планета – і символічно, і з точки зору її впливу та архетипів – пов'язана з певною частиною особистості людини. Наприклад, Меркурій відповідає за мислення, Марс – це активність. А знаки Зодіаку – це сфери, в яких це відбувається. В астрології кожна планета щось символізує. Сонце – це особистість людини, і воно має дуже великий вплив на неї. Коли Сонце в момент мого народження перебувало в знаку Рака, тобто я дивився на Сонце крізь призму знака Рака, це не означає, що я Рак, просто архетип Рака дуже сильно впливає на мою особистість. Не менш важливо, в якому знаку Зодіаку в момент народження перебував Місяць. Він теж сильно впливає на емоційну складову та підсвідомість. Тобто зовнішня, яскрава частина моєї особистості пов'язана з архетипом знака Зодіаку Рака. І дійсно, я можу поводитися багато в чому так, як описано в книгах з астрології про знак Рака. Але моя підсвідомість пов'язана з Місяцем, і тут я поводжуся як Стрілець. Отже, я ракострілець, а не Рак.

Але Венера в цей момент дивилася на мене через знак Діви. А Венера, з точки зору астрології, – це те, що мені подобається, те, що я люблю, те, що для мене приємно. І хоча я виглядаю як Рак, підсвідомо відчуваю себе Стрільцем, мені подобається все, що пов'язано з Дівою, тобто порядок, структура, мови, системність. Тому все-таки я багато в чому Діва. І я вже можу сказати про себе, що я Рак, Стрілець і Діва. Але є ще планети. І кожна має своє символічне навантаження, бо теж дивляться на нас через якийсь знак Зодіаку.

ЯК ЛЮДИНІ ВИКОРИСТОВУВАТИ АСТРОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ З КОРИСТЮ ДЛЯ СЕБЕ?

Будь-які знання – це інструмент, і чим краще ми знаємо інструмент, тим краще можемо ним користуватись. Перше та основне в астрології, і те, що, я вважаю, може допомогти людям, – це розуміння того, що всі люди різні. Це, дійсно, мій найбільший урок з астрології. Більшість людей оцінюють інших за власними мірками: «Я – мірило всіх речей». Якщо я швидкий, то інші не такі швидкі, вони все-таки трохи відстають, чи не так? Якщо я розумний, то решта все-таки менш розумні. Це трапляється дуже часто.

Сонце. Аполлон у знаку Лева, П'єтро Факкетті, 1602 р.

Астрологія дає мені глибоке розуміння того, що кожна людина унікальна. В астрології використовуються чотири стихії для знаків Зодіаку. Наприклад, я бачу, що людина яскрава, а висловлюючись мовою астрології, у неї багато планет у вогняних знаках Зодіаку. А інший тихий, непомітний, скромний, у нього більше планет у знаках води. Хто кращий? Яскравий чи скромний? Ніхто, просто це вогонь, а це вода, ніщо не є кращим чи гіршим, це різні стихії. Це, мені здається, основна важлива ідея, пов'язана з астрологією.

Астрологія як інструмент може допомогти трохи краще пізнати свій прихований потенціал. Деякі речі, які у мене не виходять, можна побачити в натальній карті, зрозуміти, як це можна виправити, адже з точки зору астрології іноді те, що зовсім не виходить, і є тим, що через, наприклад, 10 років стане твоєю найсильнішою стороною. Тобто в

натальній карті ти бачиш напругу в цьому питанні, але ця напруга дає потенціал і з часом розвиток та досягнення певного успіху, майстерності. Тобто це розкриття саме потенціалу.

Більшість людей намагаються своїх слабких місць уникати. Хоча краще раніше почати: чим раніше почнеш, тим з певного моменту у тебе буде більше майстерності. Здібні люди від нездібних відрізняються лише кількістю часу, який потрібно витратити: комусь потрібна година, комусь рік. Але якщо той, кому потрібна година, не скористався нею, то той, кому потрібен рік, все-таки досяг цього, а інший – ні. Це залежить від нас.

Астрологія каже: «Дивись, ось це тобі дано від природи. Ти можеш це розвивати. А ось тут у тебе можуть бути проблеми». Краще раніше зіштовхнутися із проблемами та цілеспрямовано працювати над ними.

ЧИМ НЕБЕЗПЕЧНА МАСОВА АСТРОЛОГІЯ?

Я вважаю, що головна та єдина небезпека – це ярлики. І це навіть не пов'язано з тим, чи астролог компетентний, чи ні. Просто ми, люди, за нашим світоглядом, за будовою нашого мислення, схильні навішувати ярлики на інших людей. А найгірше, коли це роблять з дитинства – людині потім складно позбутися такої ментальної форми. Наприклад, мені в дитинстві говорили: «У тебе погана реакція, тому ти ніколи не зможеш водити машину». Зараз я вже 25 років воджу машину і маю другий дан з карате, і говорити про те, що в мене погана реакція, просто смішно. Але тоді я дійсно був упевнений, що в мене погана реакція. Я, по-перше, не займався тим, що пов'язано з реакцією. Я досить пізно отримав права, порівняно з моїми однолітками, саме через цей ярлик. Я так думав, я так жив.

Проблема з ярликами в тому, що вони можуть просто не відповідати дійсності або не бути адекватними. Наприклад, тобі кажуть: «У тебе Сонце в Діві з напруженими аспектами… значить, у тебе в квартирі завжди буде безлад». Так, можливо, але я ж можу з цим працювати. Астрологія – це як правила гри. Коли ти входиш у гру, ти входиш з певним потенціалом і можливостями. Але все-таки від дій залежить твоє життя. А ярлики, особливо ті, що базуються не на реальних знаннях, не дають мені діяти – вони ніби обмежують мене певними рамками. Одна небезпека – забобони, тоді людям просто кажуть нісенітниці. Інша небезпека, коли їм кажуть по суті, але не для того, щоб людина розвивалася, а для того, щоб фактично загнати в якусь клітку. Тому головним залишається виключно те, як ми працюємо над собою. А астрологія здатна допомогти нам як інструмент, як система знань.

Ми всі пливемо на човні по нашому морю життя. І саме нам вирішувати, як ми його облаштуємо. Навіть на маленькому кораблі можна підняти білі вітрила з красивим зображенням і плисти за Колумбом, а можна сісти на величезний лайнер, але так і не вийти у відкрите море. А зірки завжди вказують нам шлях, як усім стародавнім мореплавцям.

52 ТИЖНІ СТОЇЦИЗМУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Галина Григорів

Книгу Массімо Пільюччі та Ґреґорі Лопеса «Нові стоїки. 52 уроки для наповненого життя» мені подарували минулого року на день народження. Вона була однією з десяти подарованих тоді видань, тож я відклала її спочатку, а для читання взяла через декілька місяців.

Тема філософії стоїцизму мене цікавить давно, я вже читала деякі сучасні роботи у цій сфері, але аж ніяк не очікувала, що це видання виявиться практичним посібником, з яким я працюватиму упродовж року. І ось ця робота закінчилась.

Виявилось, що 52 уроки для наповненого життя – це не випадкова цифра. Саме стільки є тижнів у році, а ця книга пропонувала опрацьовувати один розділ-урок на тиждень. Вступ детально пояснював, як саме це робити. Я зацікавилась і вирішила спробувати.

Скажу одразу, що це максимально практична книга. У ній все викладено дуже чітко і зрозуміло. На кожен тиждень – одна вправа з потрібними підказками, місцями для нотаток та аналізу власного просування. Є анкети на початку та в кінці розділів для оцінки загального прогресу. Ба більше, в епілозі навіть зібрані рекомендації для подальшої самостійної практики стоїцизму.

Власне, таким є сам стоїцизм, представниками якого є давньогрецький філософ Епіктет та римський імператор Марк Аврелій, – максимально практичним. Ця філософія не про складні мисленнєві конструкти, вона про життя та використання її правил тут і зараз. Особисто мені найбільше сподобались наступні вправи:

Дихотомія контролю

Це один зі стовпів стоїчної практики, який полягає у тому, щоб розділяти те, на що я можу впливати, від того, що розташоване поза зоною мого контролю. І відповідно, працювати лише з першим. Ось як це пояснював Епіктет: *«Деякі речі залежать від нас, а інші – ні. Від нас залежать наші думки, прагнення, бажання, вподобання і, одним словом, усі наші власні дії. А від нас не залежать наше тіло, майно, репутація, посади, і, одним словом, усе, що не є нашими власними діями».*

Уникнення категоризації на добре та погане

Чи щось є добрим чи поганим саме собою? Чи таким це щось робить наше ставлення? Стоїки пропонують формулювати це саме так – мені подобається/не подобається. Сюди ж можна додати вправи про «говорити мало» та «говорити лише факти».

Негативна візуалізація

Через цю практику стоїків іноді вважають песимістами, але це не так. Вони пропонують уявляти найгірший сценарій з метою пошуку ідей, як його подолати (що зменшує тривожність), а також для розвитку вдячності за те, що ми вже маємо. Марк Аврелій у “Роздумах” писав так: *«Нині мені трапиться метушливий, невдячний, зухвалий, хитрий, заздрісний, корисливий. Все це сталося їм через незнання того, де добро, а де зло»*. В нашу епоху «токсичного позитиву» подібна порада видається щонайменше трохи дивною, але вона допомагає знизити очікування та уникнути розчарувань.

Мінімалізм

Стоїки пропонують критично оцінювати власні бажання, особливо матеріальні. Це не означає, що від них слід відмовитись. Але й надміру захоплюватись матеріальним, на їхню думку, не варто. Сюди ж можна віднести практики аскези, прибирання спокус зі свого поля зору (так я прибрала телефон) та свідомого впровадження у життя фізичних незручностей.

Робота з гнівом

Я досить рідко відчуваю гнів, але на цьому прикладі можна дослідити стоїчний підхід до роботи з емоціями. Стоїцизм пропонує ніколи не реагувати одразу з емоції, вчитись робити паузу між емоцією та реакцією, а також вивчати коріння власних емоцій. Це непросто, але цікаво.

Медитація або робота з увагою

Наприклад, була вправа на увагу до їжі – не просто поїсти повільно та свідомо, а й подумати про те, як та звідки продукти потрапили до мене на тарілку, кому маю за це подякувати. Ще одна з вправ – аналіз дня з трьох питань від Марка Аврелія: «Що було зроблено добре?», «Що пішло не так?» та «Чого я можу навчитися?»

Пам’ятання про недовговічність усього

Пам’ятання про недовговічність усього. Стоїки пропонують іноді виходити за межі власної «бульбашки» та мислити про життя у контексті Всесвіту. Це не має знецінювати наш досвід, але має нагадувати, що ми – далеко не його центр.

Насамкінець зазначу, що один із тижнів був присвячений скромності у тому плані, щоб не розповідати всім і кожному про свою практику стоїцизму. Якщо практика працюватиме, люди самі можуть зацікавитись і розпитати про неї. Та сьогодні я порушила цю пораду.

ТАЄМНИЦЯ ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АРАҐОРНА

Римський код «Володаря Перснів»

Артем Каменщиков

У «Володарі Перснів» Джона Толкіна дуже мало згадок про дні народження. На початку книги ми потрапляємо у вир підготовки до 22 вересня – дня народження Більбо та Фродо. Про дві інші дати можна дізнатися лише із Хронології в кінці книги. Це 1 березня – день народження Араґорна (він же Бурлака, англійською Strider), і 6 квітня – день народження Сема Ґемджі. Чому Толкін обирає саме ці дати і що вони приховують?

Якщо придивитися уважно до днів народжень героїв, здається, що дати обрані не випадково: 22 вересня – день осіннього рівнодення, а 6 квітня у всесвіті «Володаря Перснів» – ельфійський Новий рік: обидві дати пов'язані із особливими точками року.

На свій день народження 1 березня Арагорн, Ґімлі і Леголас, вирушивши на пошуки Мері та Піпіна, заходять у ліс і зустрічають там воскреслого Ґандалфа. Мабуть, для Араґорна це був найкращий подарунок на честь його іменин!

До речі, 1 березня є не тільки днем народження, а й днем смерті Араґорна. Ймовірно, що у цій історії він має риси міфічного героя, пов'язаного із річним циклом. Але якого саме?

РИМСЬКА ІМПЕРІЯ І ҐОНДОР

Звернімося до листів автора, де професор Толкін спростовує своє захоплення виключно "нордичною" міфологією: "[Поет Вістен-Г'ю] Оден стверджував, що для мене *«Північ – це священний напрямок». Це неправда... Розвиток сюжету завершується фіналом, значно більше схожим на фактичне відновлення Священної Римської імперії з престолом у Римі, ніж на все те, що тільки здатен вигадати «представник нордичної раси»"*.

У цьому ж листі він проводить і географічні аналогії між світом Середзем'я і Європою: *"Якщо Гобітон і Рівенділ розташовані (як припускається) приблизно на широті Оксфорда, тоді Мінас-Тіріт, що на шістсот миль південніше, лежить приблизно на широті Флоренції"*.

З огляду на це, столицю Ґондору, де Араґорн повертається на трон як законний спадкоємець королів давнини, можна співвіднести зі столицею Римської імперії. І тут стає зрозумілим вибір 1 березня як дня народження героя, адже саме у цей день в Давньому Римі починався рік[1].

[1] Звичне нам 1 січня стало першим днем календа-

Місяць березень отримує назву на честь бога Марса, латинською Martius. У давніх календарях, а також текстах Овідія, 1 березня вказане як день народження Марса. І це цікаво, адже вказує на можливий зв'язок Араґорна – воїна і полководця, який народився 1 березня, – із Марсом, богом війни і відродження.

АРАҐОРН І СИМВОЛІЗМ МАРСА

Марс у давньому Римі був багатогранним божеством. Він пов'язаний із землеробством і весняним відродженням природи – прихід Араґорна до влади у Ґондорі також пов'язаний із відродженням королівства[2].

Були обряди, присвячені *Mars Pater*, де його шанували як батька римлян, адже Ромул і Рем, засновники Риму, були його синами.

Було вшанування його як Захисника – *Mars Quirinus*, гаранта договорів і угод. Римський граматик Сервій писав: «Коли він лютує, Марс називається Градівус, а коли він у спокої – Квірін», тобто може бути і богом війни, і богом миру.

Титул *Gradivus* відзначає Марса як бога війни. Перекладається він англійською як «the Strider» - **"той, хто крокує швидко"**, **"мандрівник із великими кроками"** (від латинського gradus - «крок, марш»). Англійський читач відразу впізнає у цьому титулі прізвисько Араґорна, яке українською мовою перекладено як Бурлака!

Strider – ім'я, під яким Араґорн уперше постає перед Фродо. Згодом він обирає його назвою своєї династії: *«Якщо будуть у мене нащадки, то вони зватимуться Бурлаками. Високою мовою це звучить непогано»*.

Араґорн як рейнджер і захисник людських

поселень добре співвідноситься із *Mars Silvanus*, богом-охоронцем природи і лісів. Йому приносили жертви, щоб він не давав дикій природі захопити оброблювані землі. Можна згадати, що Араґорн зі своїми слідопитами ходив дикими західними лісами, охороняючи людські та гобітські поселення, у тому числі й Шир.

Ще одну паралель із римською традицією можна побачити в тому, що після перемоги над Сауроном війська під командуванням Араґорна не ввійшли одразу до Мінас-Тіріта, а залишилися на Кормалленському полі. Це нагадує римську традицію тріумфу полководця: війська після перемоги проводили ніч на Марсовому полі за межами стін міста, а потім тріумфальна процесія (уже без зброї і обладунків) йшла у місто.

Тож, як бачимо, далеко не тільки скандинавська чи германська міфологія була джерелом натхнення для Толкіна. Араґорн, образ ідеального правителя, має риси римського Марса – не тільки бога війни, а й покровителя договорів, захисника міст, опікуна землеробства, відродження, та охоронця лісів. Це образ того, хто захищає, відновлює справедливість і повертає королівству його велич.

Араґорн народився 1 березня і пішов у засвіти 1 березня. Його життя утворює завершений цикл, повний оберт кола, в якому герой проходить шлях від мандрівника до короля. Для королівства Ґондор час хаосу і занепаду закінчується періодом відродження і нової слави – завдяки зусиллям Араґорна-Марса та його друзів.

ря внаслідок реформи Юлія Цезаря у 46 році до н.е. Водночас старі порядкові номери деяких місяців залишилися в їхніх назвах, наприклад, назва грудня "December" походить від слова "десять".

[2] Давній культ Марса був пов'язаний із сільським господарством — ростом посаджених рослин, захистом їх від негативного впливу природних сил, наприклад, хвороб чи шкідників. Про такий символічний захист пише і Толкін. Він каже, що навіть після перемоги над Сауроном "король Заходу мав багато ворогів, котрих треба було здолати, щоби Біле Дерево могло зростати в мирі".

За своєю душею треба стежити так само, як за тілом. Коли я був у Твоєму віці, то регулярно влаштовував собі сповідь: що ти зробив за місяць чи два доброго, що злого. І картав себе за недобре.

І виробив був добру здатність – дбати про душу. Чиста, світла душа – то запорука людського здоров'я. І завжди приємно було згадати все, що ти зробив доброго.

Василь Стус

НОВИЙ АКРОПОЛЬ
МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ

ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ЖИТТЯ

Курс лекцій та практичних занять

20 лекцій заняття щотижня	**практичні заняття**	**курс вивчається у 54 країнах**

Програма

▪ Філософія як спосіб життя ▪ Індія ▪ Тибет ▪ Єгипет ▪ Рим і стоїки ▪ Конфуцій ▪ Платон ▪ Плотін ▪ Аристотель ▪ Свобода вибору і доля ▪ Філософія історії

Що дає курс практичної філософії

- пізнавати себе і вчитися володіти собою
- краще розуміти інших
- приймати події, виклики часу і не боятися змін
- розвивати критичне мислення, міркувати та розширювати світогляд
- розвивати символічне мислення та творчу уяву

Більше, ніж навчання

Разом ми робимо культурні і волонтерські проєкти. У школі філософії «Новий Акрополь» ви знайдете однодумців, щоб допомагати природі та людям.

Запрошуємо у філософську подорож! Реєструйтесь і запрошуйте друзів:

newacropolis.org.ua philosophy_course

НОВИЙ АКРОПОЛЬ
ВИДАВНИЦТВО

Готуються до друку

• **Платон** «Алківіад I»,
Прокл «Коментар до "Алківіада I"»

• **Делія Стейнберг Гусман**
«Шлях до перемоги»

Для придбання і розповсюдження звертатися:

nabooks.com.ua,
facebook.com/**NewAcropolisPublishing**
+38 (067) 440-94-24